

hasonlítása révén tudható meg: mely folyóiratok a nélkülözhetetlenek.

A *hivatkozási vizsgálatok* arról tanúskodnak, hogy ha egy szerző azt akarja, hogy hivatkozzanak rá, akkor többek között olyan folyóiratban kell a cikkét elhelyeznie, amely világnyelven publikál, és amelyet szekunder kiadványok, indexek, referálólapok feldolgoznak. Az OIK kíváncsi volt arra, hogy mely folyóiratok minősülnek a leginkább ilyeneknek. Ezért a három legelterjedtebb és legfejlettebb szekunder orvosi indexelő-referáló orgánus, az *Index Medicus*, az *Excerpta Medica* és a *Current Contents* két szekciója által feldolgozott folyóiratokról jegyzéket készített, és kimondta, hogy kiinduló tényként fogadja el: azok a leginformatívabb orvosi folyóiratok, amelyeket *mind a három feldolgozza*.

Az eredménynél – persze – számítani kellett bizonyos egyoldalúságra, ui. mindhárom kiadvány angol nyelvű, és a feldolgozandó folyóiratok kiválasztásában az angol nyelvűség nem volt utolsó szempont. Ugyanakkor a szóban forgó orgánusok szerkesztői törekednek bizonyos világot-átfogásra is. Az angol nyelvűség mint domináló szempont tehát nagyjából azt jelenti, hogy a feltárából esetenként kimaradhatnak értékes folyóiratok, miközben provinciális lapok is részesülhetnek (részesülnek) e „megtiszteltetésben”. Ezzel szemben szinte biztosított: nincs olyan fontos esemény, találmány, újdonság az orvostudományban, amely előbb-utóbb ne jelenne meg angolul.

A három kiadvány által feldolgozott folyóiratokat az OIK a *kiadó intézmény* szempontjából is elemezte, s csak azután mondta ki az időközben tökéletesedett jegyzékről, hogy állománygyarapítási gyakorlata számára a listán szereplő, de az országban meg nem levő folyóiratokat tekinti vásárlás, csere és egyéb módon beszerzendőnek.

Külön vizsgálat tárgyát képezik a fokozatosan online üzemmódban elérhető *Medlars* adatbázis által feldolgozott folyóiratok. A tematikus visszakeresések megjelölté folyóiratokat mindenképpen minél nagyobb szélességben kell beszerezniük.

Napjainkban folyik az 1983. évi hazai folyóiratbázis *hatástényező (impact factor) vizsgálata*. 1982 januárjában kezdődött el az a *folyóirat-kihasználtsági vizsgálat*, amelyet néhány éven át folyamatossá kell tennünk. Mindhárom vizsgálat eredményeiről a fontossági sorrendet tükröző jegyzék készül; ezek összevetése fogja majd megmutatni, hogy 1983–1984-ben melyek a valóban legfontosabb orvosi folyóiratok.

Az „ideális folyóiratbázis” kialakítása közben – minthogy csak évtizedes munkával hozható létre – lennie kell egy *stabil állománynak*, amelyet éppen a fent leírt vizsgálatok eredményei alapján kell elérniük. De a tudományos eredmények, a folyóiratok és az igények változásai következtében mindig lesz egy *cserélődő tartomány* is.

Az éves folyóiratrendelés-egyeztető megbeszéléseken mindkét állományrész alakításába beleszólásuk van az orvosi könyvtári régiók képviselőinek, akik olvasóik kívánságait és a maguk tapasztalatait tolmácsolják itt.

Már az eddigi három év tapasztalatai is azt mutatják, hogy a lemondások során a legnagyobb gondot az *általános orvosi folyóiratok* okozzák, amelyeknek az országosan 60–70-es többszörös példánya minden főhatóság-nak szemet szűrt, holott ezek azok a lapok, amelyek minden orvos-olvasót érdekelhetnek, akár elméleti, akár gyakorlati tevékenységet folytat, és bármi is a szakképesítése. Vajon ezeknek a folyóiratoknak a megtartása minősül-e luxusnak, vagy inkább annak a specifikus lapnak a járatása, amely a több ezer felhasználóval szemben csak néhány tucat használatot érdekelhet? E kérdésre csak egy országos igényvizsgálat után lehet megbízhatóan válaszolni.

A beszerzési politika sikerét nemcsak a választékbővítésen mérhetjük le, hanem azon is, hogy hozzájut-e mindenki ahhoz, amire szüksége van, bekerül-e az információkeringésbe bármely (sőt minden!) egypéldányos folyóirat is. Ámbár az országos orvosi folyóiratbázis felét az OIK információszolgáltatásaiban feldolgozza, az eredeti folyóirat vagy a cikkmásolat nehezen helyettesíthető (és nem dolgozzuk fel az országos állomány másik felét!). A könyvtárközi kölcsönzés tehát továbbra is fontos kérdés marad.

A soron következő feladat – a vizsgálatok elvégzésén kívül – a meglévő országos állomány megismertetése a felhasználókkal, és a használat megszervezése a tulajdonos intézmény érdekeinek sérelme nélkül.

Hogy sikerül-e elérni az „ideális” orvosi folyóiratbázist a kilencvenes évek elejére? A három nehéz első évben mindenesetre elindultunk feléje. Unokáink fogják látni!

Benda Mária
(OIK)

DATABASE '83

Sikeres nemzetközi konferencia az OMIKK
fennállásának 100. évfordulója alkalmából

(1983. június 6–8; SZÁMALK, Budapest)

Amikor az OMIKK vezetői elhatározták, hogy az intézmény 100 éves jubileumáról – egyebek között – nemzetközi konferenciával is megemlékeznek, azt a fontos elvet tartották szem előtt, hogy minden évforduló és minden megemlékezés akkor ér valamit, ha nem

pusztán ünnepséget jelent, hanem előrevizsi, előmozdítja az intézmény munkáját, sőt a szakma ügyét általában is. Az Unesco támogatásával és a FID társvédnöksége mellett megrendezett DATABASE '83 esetében ezért nem egyszerűen ünnepi konferenciáról volt szó, hanem arról, hogy a világ különféle részeiből érkezett szakértők megvitassanak egy olyan témát, amely napjaink tájékoztatásügyében, és így a tudományos–műszaki–gazdasági fejlődésben is különösen nagy jelentőségű.

A konferencia rövid neve, a DATABASE '83 csak az adatbázisokra utal (ami néhány félreértésre is vezetett, elsősorban az előadások témájának megválasztásánál). Ezért lényeges, hogy rámutassunk: a konferencia voltaképpen témája *a nemzetközileg hozzáférhető adatbázisok hasznosítása volt a nemzeti tudományos–műszaki információs rendszerekben.*

Ez a téma azért volt kiemelkedő jelentőségű, mert a tudományos és műszaki tájékoztatás hosszú ideje tartó és nyilván még hosszú ideig tartó útkeresésének szakaszában is egyértelműen világossá vált néhány alapelv, ezek között az, hogy

- az információk számbavételében, feldolgozásában és így szolgáltatásában is egyedül a nemzetközi együttműködés, a nemzeti autarkiaival való szakítás, az információs rendszerek integrációja bíztat kielégítő eredménnyel;
- a nemzetközi együttműködés elvi és gyakorlati eredményei, mindenekelőtt a nemzetközileg hozzáférhető, géppel olvasható adatbázisok és adatbankok csak akkor hasznosíthatók igazán eredményesen, ha harmonikusan illeszkednek be a felhasználókat kiszolgáló helyi, szakterületi és az ezeket összefogó, serkentő, koordináló és integráló nemzeti információs rendszerekbe.

A konferencia fő témája tehát az volt, hogy *mit teygenek a nemzetközileg hozzáférhető adatbázisok előállítói* (nemzetközi és nemzeti szinten), illetve ezeknek az adatbázisoknak az alkalmazói, vagy az alkalmazást közvetítők (nemzeti és nemzetközi szinten) azért, hogy *a nemzetközileg hozzáférhető adatbázisokat minél szélesebb körben és minél eredményesebben alkalmazzák a nemzeti információs rendszerekben.*

Ez az egyértelmű téma a gyakorlatban természetesen megoldandó kérdések, problémák, elért gyakorlati eredmények és kísérleti fejlesztési irányok sokaságát jelenti. Jól tükrözték ezt a konferencia eseményei, mindenekelőtt az előadások is.

A konferencia sikerét mindenekelőtt a tartalmi eredmények mutatják. Nem mellékes azonban az sem, hogy a résztvevők, érdeklődők nagy száma más hasonló rendezvényekkel összehasonlítva nagy volt; megfelelt azoknak a várakozásoknak és egyben azoknak a lehetőségeknek, amelyeket a konferencia szervezői számításba vettek. A regisztrált (teljes jogú) résztvevők száma a következők szerint alakult:

Hazai résztvevők	56
Szocialista országokból	33
Fejlődő országokból	2
Tőkés országokból	25
Nemzetközi szervezetek munkatársai, képviselői	6

Összesen 122

(8 regisztrált résztvevő nem tudott a konferencián megjelenni.)

A regisztrált résztvevőkön kívül – a rendezők meghívására – a különböző üléseken és kapcsolódó rendezvényeken mintegy további 120 magyar szakember szerzett tapasztalatokat, ismereteket a DATABASE '83 rendezvényein.

A szervezők arra törekedtek, hogy a témát sokrétű program mutassa be. A konferencia középpontjában természetesen az előadások állottak. A plenáris ülés és szekcióülések kereteiben sorra került és megvitatott előadások mellett azonban kiállítás, a nemzetközileg hozzáférhető adatbázisok online használatát szemléltető bemutató és az információs rendszerek tevékenységét, különösen az adatbázisok használatát ismertető film- és a video-bemutató tette gazdagabbá a programot.

A konferencia ünnepélyes megnyitóján *dr. Dűz János*, a szervezőbizottság elnöke, az OMKK főigazgatójának általános helyettese, *dr. Papp László*, az OMFB elnökhelyettese, *Wolfgang Löhrer*, az Unesco Általános Információs Programjával foglalkozó osztály illetékes részlegvezetője, a Magyar Unesco Bizottságnak a bizottság elnöke, *dr. Nagy Péter* üdvözlését tolmácsoló munkatársa és *dr. Lázár Péter*, a Nemzetközi Dokumentációs Szövetség képviselője üdvözölték a megjelenteket és méltatták a konferencia, illetve a nemzetközileg hozzáférhető adatbázisok használatának jelentőségét, arra törekedve, hogy már az ünnepélyes megnyitás is minél több szakmai–szervezési kérdésben adjon iránymutatást, vessen fel megvitásra érdemes problémákat.

A konferencia *előadásai* megnyitó plenáris ülés és négy szekció keretében kerültek sorra, a következő megoszlásban:

• <i>Plenáris ülés</i>	6 előadás
• <i>1. szekció.</i> A nemzetközileg hozzáférhető adatbázisok és ezek kiválasztásának, alkalmazásának elvei a nemzeti információs rendszerekben	11 előadás
• <i>2. szekció.</i> Az adatbázisok használatának szervezése; az adatbázisokra épülő rendszerek és szolgáltatások	10 előadás
• <i>3. szekció.</i> Az új technológiák hatása; az adatbázisok használatának technológiai és számítógépes rendszerszervezési kérdései	14 előadás

- 4. szekció. Az adatbázisok és az információhasználók viszonya; használók képzése, közvetítők szerepe 7 előadás
- 48 előadás

Az elhangzott előadásokon kívül a résztvevők kézhez kapták azoknak az előadásoknak a szövegét, amelyeket írásban benyújtottak, de amelyeket az előadók nem tudtak a helyszínen ismertetni (a plenáris ülésen 1, az 1. szekcióban 3, a 3. szekcióban 2, összesen 6 előadás). Az ünnepélyes megnyitón elhangzott előadásokat és a csak írásban benyújtott előadásokat is figyelembe véve, az összesen 59 felszólalás és előadás az alábbiak szerint oszlott meg az előadók között:

Magyar előadók	19 előadás
Szocialista országokból érkezett előadók	17 előadás
Fejlődő országokból érkezett előadók	2 előadás
Tőkés országokból érkezett előadók	17 előadás
Nemzetközi szervezetek előadói	4 előadás
Összesen	59 előadás

A hallgatók száma, az előadásokat kísérő figyelem, a hozzászólások – viták élénksége természetesen igen eltérő volt. Mégis ki kell emelni a plenáris ülés előadásait kísérő érdeklődést, a 3. szekció előadásainak konkrét, nagy érdeklődést kiváltó mondandóját és a 4. szekció előadásait követő vita élénkségét.

Az előadások angol, orosz, francia (két esetben) és magyar nyelven hangzottak el, kisebb-nagyobb kezdeti fennakadások után zökkenőmentes szimultán tolmácsolás mellett. A nagyszámú előadás miatt az előadók általában nem tudták előadásuk teljes szövegét elmondani, hanem – a szervezők kérésére – mondanivalójuk leglényegesebb részét összefoglaló rövid szövegekben mutatták be a témájukat (a plenáris ülésen mintegy 30, a szekcióüléseken mintegy 15 percnyi időtartammal). A teljes szövegek – néhány kivételtől eltekintve – előnyomat (preprint) formájában a résztvevők rendelkezésére álltak az előadás mindenkorai nyelvén, a magyar előadók esetében általában angolul vagy oroszul is.

Az előadások sorát záró plenáris ülés követte, amelyen a megnyitó plenáris ülés, illetve a szekcióülések elnökei és „jegyzőkönyvvezetői” (raportőrjei) által összeállított jelentéseket terjesztettek a konferencia elé az egyes ülések (szekciók) munkájáról. Ezt a plenáris ülés elnökének (W. Löhner) és a rendezőbizottság elnökének zárszava követte.

A résztvevők élénk érdeklődést tanúsítottak a párhuzamosan megrendezett kiállítás iránt. A kiállításon a következő intézmények mutatták be tevékenységüket:

AGROINFORM (a Commonwealth Agricultural Bureau anyagával),

Ipari Informatikai Központ,

Institute for Scientific Information (ISI; USA),
Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára,
Nemzetközi Tudományos és Információs Központ (NTMIK; Moszkva),

OMIKK (az online központként ellátott tevékenység, valamint a Singer oktatógép online információkeresést tanító programjának bemutatásával).

A kiállítások általában igazodtak a konferencia tematikájához és a kiállítóknak az adatbázisokkal (sok esetben az adatbázisok offline és online használatával) kapcsolatos munkájáról adtak képet.

A kiállítás keretében kerültek sorra az *online bemutatók*. Ezek során a következő adatbázis-készítők, illetve online információterjesztő központok tevékenységével ismerkedhettek meg az érdeklődők:

- Data Star – Radio Suisse (az OMIKK online központjával közösen)
- Data Resources Inc. (DRI) – Europe
- Institute for Scientific Information
- Nemzetközi Atomenergia Ügynökség – Nemzetközi Nukleáris Információs Rendszer (IAEA – INIS; az OMIKK online központja útján)
- MTA Központi Kémiai Kutatóintézet (a Chemical Information System – CIS adatbázisa)
- SZÁMALK (BABILON rendszer)

Legtöbb esetben olyan adatbázis-előállítók, illetve online információterjesztők bemutatóit láthatták a konferencia résztvevői és látogatói, akik egyben előadásban is beszámoltak tevékenységükről. Az online bemutatók nagy érdeklődést váltottak ki, az előadások szempontjából időnként talán túl nagy érdeklődést is, mivel az előadásokkal párhuzamosan sorra kerülő online bemutatók gyakran az előadásoktól is elvonták a hallgatóságot. Ebből – akárcsak a párhuzamosan sorra kerülő, mindenkor 2–2 szekcióülés tapasztalataiból – a szervezők levonhatták azt a tanulságot, hogy – akár annak terhére is, hogy kevesebb előadás hangozzon el a konferencián – lehetőség szerint *célszerűbb elkerülni a folyamatosan párhuzamos rendezvényeket*. Mindez azonban (hiszen az előadások anyaga írásban is rendelkezésre állt és bőséges lehetőség volt a résztvevők és előadók informális beszélgetésére is) nem befolyásolta számottevően a konferencia sikerét.

Élénk érdeklődés kísérte a *film- és video-bemutatót* is, amelynek műsora a következő volt:

- *A láthatatlan alkotórész* (az Euronet hálózat DIANE rendszerének bemutatása)
- *Munkában a tudományos információ* (az Institute for Scientific Information szolgáltatásai)
- *CAS online* (a Chemical Abstracts Service online üzemmódban hozzáférhető adatbázisa)
- *A RADIO AUSTRIA szolgáltatásai – nyilvános adat-szolgáltató rendszer* (a Radio Austria által közvetített, online üzemmódban hozzáférhető adatbázisok alkalmazása)

- *A Nemzeti Orvosi Könyvtár – a kommunikáció a 80-as években* (az egyesült államokbeli National Medical Library fejlődése, szolgáltatásai és tervei)
- *A határok kiterjesztése* (az IBM számítástechnikai kutatásai)
- *A CSSZSZK adatbankjainak létrehozása*
- *A 100 éves Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár*

E filmeket és video-felvételeket az érdeklődő hazai szakembereknek az OMIKK a konferenciát követően is bemutatta, illetve bemutatásukat más érdekelt intézményeknek, szervezeteknek is lehetővé tette.

A konferencia programját jól sikerült fogadás, továbbá a konferencia szüneteiben, valamint üléseit megelőző-

en és követően a résztvevők közötti számos beszélgetés, erősödő, illetve létrejövő szakmai kapcsolat egészítette ki.

A konferencia résztvevői közül sokan vettek részt az OMIKK jubileumi ünnepségein, és ennek kapcsán is hangzottak a konferencia hasznosságát, értékét.

Azon túl, hogy a konferenciáról az OMIKK az összes tudnivalót (mindenekelőtt az előadások teljes szövegét) tartalmazó kötetet ad ki, a magyar résztvevők előadásait a *Tudományos-Műszaki Információ Szakkönyvtára (TMI)* sorozat következő, 14. számában is közre kívánja adni, míg a legérdekesebb külföldi előadások fordításban való megjelentetését a TMT tervezi.

Vajda Erik

(a konferencia programbizottságának elnöke)

A DATABASE '83 nemzetközi konferencián elhangzott előadások*

Plenáris ülés

Sumarokov, L. N. (NTMIK)

Organizaciá raboty s bazamy dannyh v Meždunarodnom centre naučnoj i tehničeskoj informacii

Rubitschka, G. (INPADOC)

How decentralized input leads to the largest central data base on patents, for which microfilm and online are the access means?

Pryor, H. E. – Romanenko, A. G. (IAEA)

INIS – decentralizovannâ informacionnâ sistema

Hayes, R. M. (US)

Distributed data base access in national systems

Broyd, R.

The application of economic data bases to export markets

Dúzs János (HU)

Nemzetközileg elérhető tudományos és műszaki adatbázisok használatának kialakulása és fejlődése Magyarországon

1. Szekció

Martin, P. (GB)

Use of the online system DATA STAR

Durand, A. (FR)

Panorama sur les bases et banques de données produits en France

Mihajlov, A. I. – Bondar', V. V. – Duganova, I. S. (SU)

Sistemy mašinočitaemyh baz dannyh VINITI i vozmožnosti ih ispol'zovaniâ v meždunarodnom sotrudničestve

Bakonyi Péter – Kiss István (HU)

Nemzetközi adatbázisok online használata Magyarországon

* Az előadások címeit azon a nyelven adjuk meg, amelyen elhangzottak – A szerk.

Kerber, W. (AT)

Computerized information and documentation systems in physics

Hansen, I. B. – Bennum, M. – Korsby, P. R. (DK)

Planning and development of a Danish information and documentation policy

Hamvay Péter (HU)

Informacionnoe obsluživanje, opiraűšešâ na bank dannyh vnešnej i sobstvennoj obrabotki i opyt ego ispol'zovaniâ v oblati stroitel'noj informacii

Kovács Árpád (HU)

A Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Rendszer műszaki-tudományos adatbázisának használatára való felkészülés a magyar iparban

Thorpe, P. (NL)

The impact of new information and documentation technology in the developing countries

Vajda Erik (HU)

Use of internationally available databases and national abstracting – are they competing alternatives?

Jacsó Péter (HU)

Internationally available and indigenous databases

2. Szekció

Hills, S. (GB)

Use of internationally available databases at the British Library

Skrabski Árpád (HU)

Transeuropean Motorway Information System based on the national information systems of transport

Neszmélyi András (HU)

Online data retrieval for ¹³C-NMR spectroscopy

Suhanek, F. (NTMIK)

Central'nyj bank dannyh tehniko-ekonomičeskih pokazatelej

promyšlenno-razvitih stran DRUHN (Praga, CSSR) i ego opytnaâ ekspluataciâ MCNTI v režime distancionnogo dostupa

Gál Andorné (HU)

Informacionne obsluživanie na osnove baz dannyh na magnitnyh lentah v službe proizvodstva prodovol'stviâ v Vengrii

Ónódy György–Terebessy Ákos (HU)

Organization of a complex computerized bibliographic database in the Hungarian building information

Najdenov, H. (BG)

Rezultaty i vyvody interaktivnogo dostupa k bazam dannyh AGRIS i INIS posredstvom teletajnoj seti dla nužd VSHI V. Kolarov g. Plovdiv, HBR

Klatsmányi Árpád (HU)

Szabaddalmi információszolgáltatások Magyarországon

Rudnay Gyula (HU)

Information system of work safety in Hungary, with special regard to the utilization of the International CIS computer data base

Parenti, L. (IT)

Une banque des données juridiques européenne pour la sauvegarde de l'environnement. Le projet ENLEX

3. Szekció

Kollin, R. (US)

New trends in information delivery

Gerő Péter–Skripkin, V. A. (NTMIK)

Meždunarodnyj komunikativnyj format MEKOF-1 kak posrednik obmena bibliografičeskoj informacij v složnoj informacionnoj sisteme

Szabó István (HU)

A magyar nyelvű adatbázisok sajátosságai és a nemzetközi hálózatok kapcsolódásának néhány problémája

Varga Sándor (HU)

Problems of format and input sheet design for multiple purpose databases

Hopkinson, A. (GB)

Editing records from internationally available databases on intelligent terminals

Gornostaev, J. (NTMIK)

Rol' intellektual'nyh terminalov v ispol'zovanii vnešnih baz dannyh

Florencev, S.–Ozugin, B.–Vasil'ev, S. (NTMIK)

Paket prikladnyh programm CDS/ISIS dlâ ES EVM

Faber, R.–Muraszkiewicz, M. (PL)

Software tools for national information systems

Pick, E. H. (FR)

Hardware constraints on the exchange and processing of data base information

Mazgon Sándor (HU)

Telecommunication services and facilities in Hungary to provide access to international databases

Hauffe, H. (AT)

Online information retrieval as a tool for trend analysis in science

Nowak, E.–Szablowski, B. (PL)

Expert systems in scientific information exchange

Eichler, I.–Karpov, Ū. (NTMIK)

Strukturnye issledovaniâ problemno-orientirovannyh massivov bibliografičeskoj informacij metodami klasterного analiza terminologičeskih setej

Mezey Gyula (HU)

Cluster analysis and logical database design

4. Szekció

Nevyjel, A. (AT)

End user feedback on online services. Concepts for evaluation and results from Austrian users

Billédi Ferencné (HU)

Mezőgazdasági kutatók tájékoztatói szokásainak elemzése

Mayer, R. A. M. (DE)

Cognitive and emotional consequences of the implementation of new information technologies for the individual

Pascua-Cruz, D. A. (PH)

User sensitization to online access to remote data bases: An experiment

Carino, P. B. (PH)

User-friendly features of information systems: A case study

Roboz Péter (HU)

The role of intermediary in a national online information service. Experiences in Hungary

Muraszkiewicz, M.–Nowicki, Z. (PL)

Model of computer science education for information and library staff

Az OMIKK UNDP-támogatással korszerűsíti információszolgáltatását

Előzmények

Közhely ma már, hogy a korszerű műszaki és gazdasági tevékenység egyik alapvető feltétele az aktuális, releváns információk gazdaságos szolgáltatása az információt hasznosító személyek részére. Ebből következik, hogy a tájékoztatói intézményeknek, így az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtárnak is törekednie kell

az információ gyors feldolgozására, a feldolgozás minőségének javítására, munkafolyamatainak egyszerűsítésére, jobb megszervezésére,

a megfelelően szelektált információk széles körű terjesztésére

és mindezek érdekében *ésszerű gépesítésre, automatizálásra.*

Az OMIKK-ban végzett vizsgálatok kimutatták, hogy az intézmény munkafolyamataiban *a manuális munkavégzés részaránya igen nagy, ennek kizárólagosan számi-*